

50 rokov Katedry logiky a metodológie vied Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Pred päťdesiatimi rokmi, presne 1. septembra 1962, vznikla na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského Katedra logiky. V porovnaní so starovekými gréckymi filozofickými školami, z ktorých niektoré trvali viac ako 500 rokov, je to málo. V porovnaní s dobou trvania Academie Istropolitana je to zhruba dvojnásobok. Z hľadiska generácií bádateľov na katedre pôsobí už tretia generácia – žiaci prvých učiteľov už majú svojich žiakov ako kolegov. Tretia generácia môže ťažiť z výsledkov prvých dvoch generácií a nemusí prekonávať detské choroby vzniku inštitúcie a odboru. Jej predstavitelia sa môžu postaviť na plecía predchádzajúcich členov katedry, a aj keby to neboli plecía obrov, určite môžu uvidieť viac.

Patríme k najmenším katedrám na fakulte a náš počet osciluje okolo sedmičky statočných. História katedry do roku 2000 máme podrobne spracovanú a publikovanú najmä vďaka iniciatíve Jozefa Viceníka. Dnes na katedre pôsobí jeden profesor, dvaja docenti, traja odborní asistenti a školíme dvoch doktorandov. Učíme predmety z logiky a metodológie vied na štyroch fakultách Univerzity Komenského – na Filozofickej fakulte, Právnickej fakulte, Fakulte sociálnych a ekonomických vied a na Fakulte managementu. V porovnaní s fakultným pomerom je naša publikačná aktivita nadpriemerná a podobne je to aj so získavaním grantov.

Hlavným vedeckým záberom našej katedry v oblasti logiky je logická analýza prirodzeného jazyka, logická sémantika, intenzionálna a modálna logika, epistemická logika, filozofické problémy logiky a aplikácia logiky v právnej teórii a praxi. V oblasti metodológie vied je to najmä problematika vedeckého zákona, otázky vedeckého vysvetlenia a metodológia sociálnych vied. Často však začíname aj do problematiky analytickej filozofie. V personálnej únii sa podieľame na úspešnom vydávaní časopisu pre analyticky zameranú filozofiu a logiku *Organon F*.

Na rozdiel od mnohých iných pracovísk sa katedra vyznačovala tým, že umožňovala tradične otvorené diskusie na rozmanité témy – odborné, politické, ale aj iné témy; katedrové zasadnutia boli krátke a zápisnice stručné. Túto tradíciu sa usilujeme udržiavať.

Pri príležitosti 50. výročia vzniku katedry sme zorganizovali vedeckú konferenciu na tému „Systémy dedukcie: od extenzionálnej logiky k hyperintenzionálnej logike“, ktorá sa uskutočnila 17. a 18. 9. 2012 v Kaštieli v Dolnej Krupej.

Prvé dva bloky konferencie boli venované teórii dedukcie v Transparentnej intenzionálnej logike, ktorej pôvodcom je Pavel Tichý. Hlavný príspevok mala Marie Duží (VŠB – Technická univerzita, Ostrava) na tému *Dedukce v TIL: Přejchod od jednoduché k rozvětvené hierarchii typů*. Jiří Raclavský (Masarykova univerzita, Brno) prezentoval tému *Dedukce a logická analýza v Tichého logice*; Ivo Pezlar (Masarykova univerzita, Brno) mal príspevok s názvom *Tichého dvou-dimenzionální pojetí inference*; Karel Šebela (Univerzita Palackého, Olomouc) hovoril o Tichého teórii dedukcie. František Gahér a Lukáš Bielik (obaja Univerzita Komenského v Bratislave) mali dve spoločné prezentácie s témami *Prečo len (nutné) pravdy ako predpoklady deduktívnych úsudkov?* a *Využitie pojmu „zhoda“ v hyperintenzionálnej dedukcii*.

V ďalších dvoch – tematicky rôznorodejších – blokoch vystúpil Pavel Materna (Akademie věd České republiky, Praha) s príspevkom *Expresivita logické analýzy přirozeného jazyka*; Jaroslav Peregrin (Akademie věd České republiky, Praha) s prezentáciou na tému *Odkud se berou axiomy logiky?*; Ludmila Dostálová (Západočeská univerzita, Plzeň) mala príspevok s názvom *Aristotelská logika jako deduktívni systém: extenzionální nebo intenzionální?*; Miloš Kosterec (Univerzita Komenského v Bratislave) hovoril o problematike anaforického reťazca; Igor Sedlár (Univerzita Komenského v Bratislave) mal vystúpenia s názvom *Poznanie a subštruktúrne logiky* a Igor Hanzel (Univerzita Komenského v Bratislave) s prednáškou nazvanou *Predstava, myseľ a produkcia myšlienok*.

V záverečnom monotematickom bloku mal prezentáciu Martin Homola (Univerzita Komenského v Bratislave) na tému *Ontologie v informatike a v reprezentácii znalostí*; Martin Baláž (Univerzita Komenského v Bratislave) hovoril o argumentácii a reprezentácii znalostí; Jozef Šiška (Univerzita Komenského v Bratislave) mal príspevok na tému *Logické programovanie*; Michal Čertický (Univerzita Komenského v Bratislave) prezentoval tému *Modely akcií a ich indukcia* a Ján Šefránek (Univerzita Komenského v Bratislave) mal vystúpenia s názvom *Reprezentácia znalostí a nemonotónne usudzovanie*.

Na konferencii sa zúčastnili okrem súčasných členov katedry jej zakladajúci členovia Augustín Riška a Pavel Cmorej i ďalší bývalí členovia. Otec-zakladateľ (prvý vedúci katedry) akademik a bývalý rektor Vojtech Filkorn pred niekoľkými rokmi zomrel. Konferenciu pozdravil v mene dekana fakulty prodekan FiFUK doc. Anton Eliáš, vedúca Katedry filozofie a dejín filozofie UK doc. Mariana Szapuová, vedúci Oddelenia logiky Filozofického ústavu AV ČR v Prahe prof. Jaroslav Peregrin, vedúci Katedry logiky Filozofickej fakulty Karlovej Univerzity v Prahe doc. Vítězslav Švejdar.

Katedra spolupracuje najmä s Katedrou filozofie a dejín filozofie Filozofickej fakulty UK a s Oddelením analytickej filozofie SAV. Z Čiech je to najmä Oddelenie logiky Filozofického ústavu AVČR v Prahe a Katedra logiky Filozofickej

fakulty Karlovej Univerzity v Prahe. Spolupracujeme tiež s kolegami z katedier filozofie filozofických fakúlt Masarykovej Univerzity v Brne, Západočeskej univerzity v Plzni, Univerzity Palackého v Olomouci, s kolegami z Katedry informatiky Fakulty elektrotechniky a informatiky Vysokej školy banskej – Technickej univerzity v Ostrave, ale aj s inými pracoviskami, čoho príkladom je aj účasť kolegov z Katedry aplikovanej informatiky z Fakulty matematiky, fyziky a informatiky našej univerzity.

Dúfam, že sme úspešne nadviazali na dielo otcov zakladateľov, že aj tí po nás budú katedru rozvíjať a že sa dožije aspoň toľko rokov, koľko trvala platónska akadémia.

František Gaheř

Frantisek.Gaheř@uniba.sk

25 Years In Contradiction (University of Glasgow, 7-9/12/2012)

It has been 25 years since Graham Priest initiated a revolution in logic (and philosophy) and published a book called *In Contradiction – A Study of the Transconsistent*. The book provides a comprehensive defense of a philosophical stance dubbed dialetheism. Although still controversial, it is now considered as one of the most important philosophical works in these days. Due to its influence on logicians and philosophers all over the world, partisans of dialetheism decided to celebrate its quarter-of-a-century existence by organizing a conference that would reflect the actual status of the debate. The conference – named *25 years In Contradiction* – took place at the University of Glasgow in December, 7-9, 2012.

It was clear at the beginning that the list of speakers was about to guarantee a unique philosophical experience. The first keynote called ‘Rejection, Denial: A Negative Appraisal of Dialetheism’ was given by Alan Weir (Glasgow). Quite humorously, though, the talk outlined the most discussed points of Priest’s book, including the principal impossibility to refuse dialetheism, the problems concerning the classical recapture, reasoning from classical situations, falsity preservation in dialetheism or the entailment as such. Ben Burgis (Miami) presented a paper (co-authored with Otavio Bueno) called ‘Liars with Curry: Why Dialetheists Violate the Principle of Uniform Solution’. As Burgis argued, given the dissimilarity between the Curry Paradox and the Liar Paradox, dialetheists face a dilemma: either the so-called Inclosure Schema – basically, a pattern